
Отримано: 14 листопада 2017 р.

Прорецензовано: 1 грудня 2017 р.

Прийнято до друку: 22 грудня 2017 р.

e-mail: mykolatsap@ukr.net

DOI: 10.25264/2522-9672-2017-2(14)-154-161

Цап М. Р. Адміністративно-педагогічна праця протоієрея Даміана Ясенчука у Волинській духовній семінарії (1946–1964 рр.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Релігієзнавство»*. Острог : Вид-во НУ«ОА», 2018. № 2(14). С. 154–161.

УДК 268(477.82)

Цап Микола Романович,
*аспірант кафедри релігієзнавства і теології
Національний університет «Острозька академія»*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАЦЯ ПРОТОІЄРЕЯ ДАМІАНА ЯСЕНЧУКА У ВОЛИНСЬКІЙ ДУХОВНІЙ СЕМІНАРІЇ (1946–1964 РР.)

У статті на основі архівних джерел та літератури висвітлено біографічні відомості про життя і священниче служіння, адміністративно-педагогічну працю багатолітнього викладача Волинської духовної семінарії протоієрея Даміана Ясенчука.

Ключові слова: *Волинська духовна семінарія, єпископ, парафія, настоятель, отець, викладач, інспектор, благочинний.*

Mykola Tsap,
*postgraduate student of the Chair of Religious Studies and Theology of the
National University of Ostroh Academy*

ADMINISTRATIVE AND PEDAGOGICAL WORK OF ARCHPRIEST DAMIAN YASENCHUK IN VOLYN THEOLOGICAL SEMINARY (1946-1964)

In this article, based of archival sources and literature, biographical information about life and priestly ministry, administrative and pedagogical work of the long-time teacher of the Volyn Theological Seminary of Archpriest Damian Yasenchuk is investigated.

Key words: *Volyn Theological Seminary, bishop, parish, prior, priest, teacher, inspector, dean.*

Постановка проблеми. Діяльність Волинської духовної семінарії (далі – ВДС) у радянський час тривала 19 років. За цей період духовний заклад очолювали три ректори, працювало 36 викладачів [13, с. 11], серед них найдовше, 18 років, – протоієрей Даміан Ясенчук,

волинянин, випускник богословського факультету Варшавського університету. Його викладацька діяльність тривала з 22 жовтня 1946 р. по 15 серпня 1964 р. Крім цього, протягом двох років він виконував обов'язки секретаря правління семінарії – з березня 1959 р. по 7 березня 1961р., а також займав посаду інспектора ВДС з 8 вересня 1962 р. по 15 серпня 1964 р.

Історіографія, що стосується особистості протоієрея Даміана Ясенчука як викладача, секретаря правління та інспектора Волинської духовної семінарії, представлена переважно архівними джерелами, а також окремими науковими публікаціями [14; 15] і спогадами [11]. Останнім часом багато уваги дослідженню історії Волинської духовної семінарії та її діячів у зазначений період приділяє протоієрей Олександр Федчук [12; 13]. Однак досі ще недостатньо висвітлено історичний шлях цього духовного закладу та його творців.

Метою статті є розгляд і характеристика пастирського служіння протоієрея Даміана Ясенчука та висвітлення його педагогічної діяльності у Волинській духовній семінарії впродовж 1946 – 1964 рр.

Виклад основного матеріалу. Протоієрей Даміан Адамович Ясенчук народився 21 жовтня (ст. ст.) 1901 р. в українській селянській сім'ї у невеличкому селі Вітоніж (нині – Рожищанський район Волинської області). У 1911 р. вступив до Володимир-Волинської гімназії, де закінчив два класи. З третього по сьомий клас продовжив навчання у Луцькій чоловічій гімназії, після закінчення якої в 1919 р. протягом трьох літ учителював у народних школах сіл Мокре і Вичавки колишнього Дубенського повіту [6, арк. 73]. У 1923–1926 роках він навчався у Волинській духовній семінарії в м. Кременці [16, с. 336], яку закінчив за першим розрядом. 8 серпня 1926 року одружився з Денисевич Людмилою Ананіївною. Того ж року вступив на богословський факультет Варшавського університету. В день Вознесіння Господнього 1927 року Діонісієм (Валединським, †15.03.1960), митрополитом Варшавським і Волинським Православної Церкви в Польщі, священноархімандритом Почаївської Успенської Лаври, Даміан Ясенчук рукоположений у сан диякона. Після висвяти протягом року звершував дияконське служіння в домовій церкві студентів богословського факультету Варшавського університету. 15 липня 1928 р. Симеоном (Івановським, †01.02.1966 р.), єпископом Кременецьким, вікарієм Волинської єпархії, був рукоположений у Богоявленському монастирі м. Кременця в сан священника [1, с. 54].

Його пастирське служіння проходило на Волині. У 1928 році призначений на свою першу парафію – у с. Боголюби Луцького району, де пробув до 1932 р., одночасно виконуючи деякий час обов'язки місіонера в благочинні. З 1932 по 1943 рр. був настоятелем церкви в селі Радомишель (нині Луцького району). Парафіяни-старожили досі згадують про доброго пастиря отця Даміана, який крім богослужінь викладав Закон Божий в церковно-приходській школі, звершував місійні служби по навколишніх селах і хуторах [11, с.14].

У 1943 р. на вимогу німецької влади, за нелояльне ставлення до них, змушений був покинути Луцький район і виїхати на Рівненщину. Своє подальше священниче служіння з червня по жовтень 1943 р. звершував у селі Посягва Гощанського району, одночасно виконуючи обов'язки благочинного [1, арк. 54].

З 25 жовтня 1946 р. до кінця вересня 1947 р. – настоятель Преображенської парафії села Черничі біля Луцька.

Наступні 11 літ пастирського служіння, з 2 жовтня 1947 по 28 грудня 1958 р., отець Даміан провів у Пантелеймонівському храмі села Гнідава Луцького району, змінивши тут свого попередника протоієрея Михаїла Семенюка.

Благочинний Луцької округи протоієрей Василій Осташевський у 1948 р. в послужному списку священника Даміана Ясенчука зазначав: «Завжди точний і акуратний у виконанні розпоряджень єпархіально-го управління» [1, арк. 55].

Після того як 4 вересня 1946 р. Богословсько-пастирські курси були реорганізовані в середній духовно-навчальний заклад із чотирирічним терміном навчання під назвою Волинська православна духовна семінарія в Луцьку [15, с. 289–290], тут з'явилося декілька нових викладачів.

На засіданні педагогічної ради ВДС 22 листопада 1946 р. ректор протоієрей Миколай Тучемський повідомив про призначення з 1 листопада єпископом Волинським і Ровенським Варлаамом (Борисевичем, 22.03.1899 – †09.05.1975) чотирьох нових викладачів семінарії: протоієрея Михаїла Вержанського – настоятеля Покровської церкви у Луцьку, священника Даміана Ясенчука – настоятеля храму Преображення Господнього села Черничі біля Луцька, Грачова Дмитра Терентійовича – директора та вчителя історії Луцької середньої школи і Мамчура Йосифа Михайловича – викладача курсів при облвиконкомі, а також духівником семінарії протоієрея Григорія Коршуна – настоятеля Луцького кафедрального собору [3, арк. 14].

Через два роки право на призначення і звільнення викладачів духовних шкіл перейшло виключно до Учбового комітету при Священному Синоді. Отець Даміан як викладач офіційно був затверджений ним 16 грудня 1948 р. [1, арк. 2]. Йому доручили викладати: Священне Писання Нового Завіту (4 год в II класі), катехизис (у I і II класах по 4 год у кожному), історію і викриття розколу (в III класі 1 год) і гомілетіку в тому ж класі – 2 год, разом 15 год на тиждень [3, арк. 14].

22 жовтня 1946 р. медалью «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.» нагороджено єпископа Варлаама і 34-х священнослужителів Волинської області. Серед них і викладач Волинської духовної семінарії священник Даміан Ясенчук, протоієрей: Григорій Коршун, Олексій Соколовський, Михаїл Вержанський і Василій Осташевський [9, арк. 141–147].

Згідно з розподілом предметів, який відбувся на педагогічній раді 1 жовтня 1947 р., у 1947/1948 навчальному році отець Даміан викладав такі предмети: в III класі – догматичне богослів'я (4 уроки), основне богослів'я (2 уроки), моральне богослів'я (2 уроки) і гомілетіку (2 уроки); в IV класі – моральне богослів'я (2 уроки), порівняльне богослів'я (2 уроки), історія і викриття сектантства (2 уроки), гомілетика (2 уроки) – всього 18 уроків на тиждень [4, арк. 23].

В інформаційному звіті за третій квартал 1948 р. уповноважений у Волинській області Михайло Діденко писав: «Все преподаватели – это носители религии и ее идеологии, несомненно умеют воспитывать священников, особенно это относится к ректору семинарии – Тучемскому, Грушко, Вержанскому, Ясенчуку...» [10, арк. 121].

6 вересня 1950 р. отець Даміан був призначений благочинним Луцького району. Однак через надмірну зайнятість як викладача духовної семінарії і виконання обов'язків настоятеля Гнідавської парафії 20 серпня 1952 р. обов'язки благочинного передав протоієрею Федорові Левицькому.

Слід зауважити, що початок 1960 рр. був часом, коли влада робила все для того, щоб ліквідувати духовні навчальні заклади в Україні. Порівняно з іншими у найскладнішу ситуацію потрапила Волинська духовна семінарія, якій, окрім традиційних звинувачень у поширенні «релігійного мракобісся», приписували й розповсюдження «націоналістичної ідеології». У результаті проведеної місцевими органами роботи з ВДС звільнили низку викладачів.

Тиск на семінарію, її викладачів та учнів був невід'ємною складовою посилення атеїстичної пропаганди, яка реалізовувалася й через

відповідні публікації. Чи не найбільше дискредитували та висміювали православ'я і, зокрема, Волинську духовну семінарію впродовж 1960–1962 рр. у газеті «Радянська Волинь». Наступ на ВДС щоразу зростав. Це призвело до того, що кількість вступників до семінарії різко скорочувалась. Так, згідно з архівними даними, якщо в 1959 р. у її перший клас було прийнято 33 особи, то в 1960 р. – лише трьох, а в 1961 й 1962 рр. – жодного. Таким чином, станом на 1 серпня 1962 р. у Волинській духовній семінарії було 27 вихованців: 5 – у третьому і 22 – в четвертому класах [14, с. 100].

У такий несприятливий для семінарії час, у березні 1959 р. протоієрей Даміан Ясенчук призначається на посаду секретаря правління ВДС. Будучи звільненим у 1958 р. з Гнідавської парафії, він не отримав призначення на нову, а присвятив себе виключно адміністративно-педагогічній праці. Однак у нього в той час погіршується стан здоров'я, і він 23 травня 1960 р. пише прохання на ім'я ректора, щоб його звільнили від виконання обов'язків секретаря семінарії, але ще деякий час залишався на цій посаді. І лише після перенесеної ним 28 грудня 1960 р. [1, арк. 27] важкої операції був звільнений 7 березня 1961 р. Його наступником став ієромонах Феодосій (Дикун). Але на цьому діяльність протоієрея Даміана у ВДС не припинилася, він продовжував викладати.

19 липня 1962 р. на спокій був звільнений архієпископ Панкратій (Кашперук, 24.11.1890 – †13.07.1972), а 29 серпня на єпископа Волинського і Ровенського хіротонізований ректор ВДС архімандрит Мефодій (Мензак, 28.10.1914 – †23.10.1974). Новим ректором Волинської духовної семінарії за рекомендацією архімандрита Мефодія, згідно з рішенням Учбового комітету від 6 серпня 1962 року, став інспектор семінарії протоієрей Петро Влодек [14, с. 103]. На цю посаду було дві кандидатури: ієромонах Феодосій (Дикун), якого рекомендував архімандрит Мефодій, і протоієрей Даміан Ясенчук. Учбовий комітет подав на розгляд Патріарха обидві кандидатури, зауваживши при цьому, що досвідчений протоієрей Даміан Ясенчук більше відповідає посаді. Патріарх Олексій (Симанський, †17.04.1970) погодився з пропозицією і на першому примірнику журналу Учбового комітету № 7 наклав таку резолюцію: «1962. Вересня 8. Протоієрей Д. Ясенчук призначається інспектором Волинської духовної семінарії» [7, арк. 78]. Отцю Даміанові, крім згаданої посади, залишили викладати лише практичне керівництво для пастирів у IV класі – 2 год на тиждень [8, акр. 47].

Викладачі старанно ставилися до своїх обов'язків, уроків майже не пропускали. Відповідально ставилися до послуху і класні керівники.

Протоієрей Даміан Ясенчук неодноразово був класним наставником. Свою оцінку викладачам дали і вихованці семінарії, які назвали «найстрогішим» протоієрея Михайла Вержанського, «найрозумнішим» – протоієрея Олексія Соколовського та «найдобрішим» – священика Даміана Ясенчука [12, с. 65].

Попри всі намагання влади ліквідувати ВДС, керівництво духовного закладу на чолі з ректором протоієреєм Петром Влодеком робило все для того, щоб духовна школа продовжувала діяти. Уповноважений по Волинській області А. Федулов, інформуючи своє керівництво у Москві та Києві, констатував: на відміну від минулих років, адміністрація семінарії, за безпосередньою вказівкою та вимогою Учебного комітету, «вкрай небажано приймала наші рекомендації, намагалася відстояти кожну кандидатуру» [14, с. 103]. Протоієрей Даміан Ясенчук на посаді інспектора ВДС залишався до кінця її існування, тобто 15 серпня 1964 року, коли її об'єднали з Одеською духовною семінарією.

З 1964 по 1972 р. отець Даміан служив у Луцькому Свято-Троїцькому соборі. Зважаючи на те, що з 5 червня 1972-го він перебував на пенсії, йому доручали з 2 серпня по 29 вересня 1972 р. обслуговувати парафію села Пожарки Рожищанського району, звідки він був переведений та призначений настоятелем Свято-Покровської церкви м. Луцька, де прослужив до 29 березня 1974 р.

Благочинний церков Рожищанського району¹ протоієрей Семен Говдій 3 липня 1973 р., даючи характеристику отцеві Даміану, настоятелю Покровської церкви в Луцьку, писав: «Протоієрей Ясенчук Даміан Адамович – освічений, сповна відданий служінню Церкві Божій священнослужитель, є прикладом у виконанні свого обов'язку. Його скромність і надмірність «не спротиву злу» не завжди служить на користь справі – люди [інколи] не розуміють цього. – Прослужив о. Даміан багато років у священному сані чесно, благородно; був прикладом в праці і молитві для багатьох, мені – зокрема. – В сімейному

¹ У зв'язку з від'їздом благочинного церков Луцького району протоієрея Олексія Соколовського у довготривале відрядження за кордон, обов'язки благочинного виконував з 2 грудня 1967 року по 22 серпня 1988 рік протоієрей Семен Говдій, благочинний церков Рожищанського району [2, акр. 154, 176].

відношенні – одружений; досконало володіє польською мовою, чеською – звичайно, розмовно» [1, арк. 117].

Протоієрей Даміан Ясенчук із матушкою Людмилою мали п'ятеро синів: Павло, народився 07.01.1928 р.; Ерос, народився 22.06.1929 р.; Ігор, народився 03.02.1931 р.; Олег, народився 14.01.1939 р.; Гліб, народився 15.03.1942 р. [1, арк. 48]. Відомо, що двоє з них навчалися у Волинській духовній семінарії: Ерос у 1950 році був зарахований в ІІ клас [7, арк. 106], Олег вступав у 1957-му і теж прийнятий за результатами вступних іспитів зразу до ІІ класу [7, арк. 127].

За сумлінне пастирське служіння і багатолітню педагогічну працю у ВДС отець Даміан Ясенчук отримав усі священні нагороди в такому хронологічному порядку: скуфію – 1938 р.; камилавку – 1941 р. з рук єпископа Луцького Полікарпа (Сікорського, † 22.10.1953 р.); золотий наперсний хрест – 16.05.1948 р.; сан протоієрея – 27.04.1951 р.; палицю – 5.06.1955 р.; хрест з оздобами – 10.04.1960 р.; митру – до Пасхи 21.04.1968 р.

Помер протоієрей Даміан Ясенчук 29 жовтня 1974 р. Його відспівування з благословення архієпископа Даміана (Марчука, † 04.07.1987) здійснив секретар єпархіального управління протоієрей Миколай Струменський із духовенством м. Луцька і сусідніх парафій. Перед початком похорону отець Миколай повідомив парафіян, що владика Даміан через недугу не може особисто очолити чин похорону над своїм духівником, але передає архіпастирське співчуття і благословення сім'ї та близьким спочилого пастиря. Надгробне слово виголосив товариш отця Даміана по навчанню протоієрей Петро Юркевич [5, с. 36]. Похований на міському цвинтарі у Луцьку.

Висновки. Отже, протягом багатьох років протоієрей Даміан Ясенчук, працюючи викладачем у Волинській духовній семінарії, був прикладом і добрим наставником для майже трьох сотень майбутніх священників, деякі з яких ще й сьогодні здійснюють пастирське служіння.

Список використаних джерел:

1. Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату. Особова справа № 965. Прот. Ясенчук Даміан Адамович. 125 арк.
2. Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату. Особова справа № 22. Прот. Говдій Семен Даміанович. 184 арк.
3. Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату. Журнали Педагогического собрания правления Волынской православной духовной се-

минарии в Луцке (№ 1-9) за 1946/47 уч. год. Машинопис, оригінал. 32 арк.

4. Архів Волинської єпархії УПЦ Київського Патріархату. Журнали Педагогического собрания правления Волынской духовной семинарии в Луцке (№ 1/10 – 19/28) за 1947/1948 уч. год. Машинопис, оригінал. 74 арк.

5. Вечная память почившим. Протоиерей Дамиан Адамович Ясенчук (некролог). *Журнал Московской Патриархии*. 1975. № 12. С. 36.

6. Державний архів Волинської області (далі: ДАВО). Ф. Р. 393. Уповноважений Ради у справах Руської православної церкви при Раді Міністрів УРСР у Волинській області, м. Луцьк, оп. 2, спр. 2. 91 арк.

7. ДАВО. Ф. Р. 393, оп. 2, спр. 98. 133 арк.

8. ДАВО. Ф. Р. 393, оп. 2, спр. 105. 113 арк.

9. ДАВО. Ф. Р. 393, оп. 3, спр. 5. 260 арк.

10. ДАВО. Ф. Р. 393, оп. 3, спр. 9. 200 арк.

11. Смоляр В., прот. Церковна історія с. Радомишль. Луцьк, 2012. 69 с.

12. Федчук О., прот. Волинська духовна семінарія (1945–1964). Луцьк: ПП. Іванюк В.П., 2013. 260 с.

13. Федчук О., прот. Динаміка змін у викладацькому складі Волинської духовної семінарії (1945–1964 рр.). *Дзвони Волині*. 2016. № 9. С. 10–11.

14. Цап М. Роль архієпископа Волинсько-Ровенського Мефодія (Мензак) в діяльності Волинської духовної семінарії (1959–1964 рр.). *Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Релігієзнавство»*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. Випуск 1 (13). 208 с.

15. Цап М., прот. Роль єпископа Миколая (Чуфаровського) у заснуванні Волинської духовної семінарії. *Роль особистості в Церкві: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (19.05.2016). Луцьк: Видавництво Волинської православної богословської академії, 2016. 368 с.

16. Sosna G., ks. Troc-Sosna A. Hierarchia i kler kościoła prawosławnego w granicach II Rzeczypospolitej i Polski powojennej w XIX – XXI wieku. – Ryboly, 2012. 1007 s.